

15.4.11 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO 7.-9.lk

”Elämäkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämäkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetaajuusena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Vuosiluokilla 7–9 elämäkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämäkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

Elämäkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Sisältöjen valinnassa pyrkimys yleissivistävään tietoon yhdistetään oppilaiden kokemusmaailmaan ja identiteetin ja elämäkatsomuksen etsintään. Olennaista on löytää sisältöjä, joiden kanssa työskenteleminen antaa oppilaalle mahdollisuuden rakentaa tiedosta ja omakohtaisesta pohdinnasta katsomuksellista arvostelukykyä.

S1 Katsomus ja kulttuuri: Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Käydään oppilaan elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluita. Perehdytään Unescon suojelemaan maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön ja seurataan kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Perehdytään teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan valittuihin katsomusten historian ja niiden kohtaamisen käännteisiin sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa.

S2 Etiikan perusteita: Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus: Perehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestäväen tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestäväen tulevaisuuden hyväksi.” (OPS 2014, 411–413.)

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO 7.-9.lk

Elämäkatsomustiedon tavoitteet, tavoitetarkennukset, sisältötarkennukset paikallisine painotuksineen ja laaja-alainen osaaminen

Tavoitteiden rakenne: **opettajan toiminta** + **oppilaan toiminta** + **asiat tai ilmiöt, joiden parissa työskennellään**

Opetuksen tavoitteet	Tavoitetarkennukset	Sisältötarkennukset ja paikalliset painotukset	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1 - Perehdytään eri maailman-katsomusten käsityksiin. - Tunnistetaan eri maailman-katsomukset ja tutustutaan sekulaariseen humanismiin. - Havaitaan katsomuksiin liittyvää monimuotoisuutta.	- Teistiset ja ateistiset katsomukset eri aikakausien filosofiset suuntaukset. - humanismin peruskäsitteet - Sekularismi - Kristinusko ja islam katsomuksina	Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) - Oivaltaminen, keskustelut, yhdessä pohtiminen, erilaisten näkökulmien huomioonottaminen, oman argumentaation perusteleminen oikeilla käsitteillä Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) - Oman katsomuksen keskeisten käsitteiden ymmärtäminen - Katsomusten vaikutus arkeen ja yhteisöön Monilukutaito (L4) - Analyyttinen ja kriittinen lukutaito - Monipuolisten lähteiden käyttö
T2 rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1 - Perehdytään eri kulttuurien perinteisiin, tapoihin sekä uskomuksiin. - Tutustutaan Unescon maailmanperintöohjelmaan sekä maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön.	- Eri katsomusten arjen juhlat, tavat, katsomuksen vaikutus pukeutumiseen, ruokaperinne - Unescon maailmanperintökohde ja sen esittely - Suomen luonnonperintökohdet ja niihin tutustuminen	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) - Oman katsomuksen ja taustan vaikutus arkielämässä - Maailmankuvan avartaminen, oman ja muiden kulttuuriperinnön arvostaminen - Erilaisten katsomusten kunnioittaminen - kulttuurikohteiden monimuotoisuuden huomioiminen Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7) - Erilaisten toimintatapojen pohtiminen rakentavasti - Luonnonsuojelun merkityksen oivaltaminen

<p>T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa</p>	<p>S1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohditaan katsomusten ja eettisen valinnan eri näkökulmia. - Perehdytään eri katsomuksia yhdistäviin ja erottaviin opetuksiin sekä käsitteisiin. - Tutustutaan uskonnottomien vaikutukseen kulttuuriin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Elämäkatsomustiedon keskeiset käsitteet - Etiikan keskeiset käsitteet - Arjen vuorovaikutustilanteet (esim. ystävyys, koulun ja työelämän säännöt) - Tieteellisen tutkimuksen perusteet 	<ul style="list-style-type: none"> - Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) - Ymmärretään tiedon ja eettisen ajattelun maailmaa - Nähdään uskonnottomuuden vaikutuksia lähiympäristössä ja globaalisti <p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vahvistetaan omaa kykyä toimia arjen tilanteissa - Vahvistetaan omaa arviointikykyä monimuotoisessa maailmassa - Yhteiskunnallisen keskustelun seuraaminen <p>Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tekstien ja kuvien tutkiminen, tulkitseminen - Tiedonhankinta ja tv-taitojen vahvistaminen - Lähdekritiikki
<p>T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita</p>	<p>S1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tutustutaan uskontokritiikin historiaan ja uskonnollisen ajattelun kehittymiseen. <p>S3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Perehdytään eri katsomusten käsitykseen ihmisten välisestä kanssakäymisestä ja ihmisoikeuksista. 	<ul style="list-style-type: none"> - Eri aikakausien käsitykset ihmisarvosta - Valitaan yksi katsomus, jonka uskonnollisen ajattelun historiallisiin muutoksiin perehdytään - Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen maailmassa 	<p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ymmärretään eri aikakausien mukanaan tuomat uudet ajatukset - Vahvistetaan kriittistä tulkintaa ja kykyä arvioida tietolähteitä - Oman sisäisen tiedon pohtiminen - Keskustelutaitojen vahvistaminen <p>Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arkihavaintojen laajentaminen yleisemmän tiedon tasolle - Ihmisarvon korostaminen - Kestävän tulevaisuuden rakentaminen
<p>T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja</p>	<p>S1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rakennetaan elämäkatsomusta ja identiteettiä. - Vahvistetaan tietämystä yhdenvertaisena kansalaisena toimimista. <p>S3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Perehdytään ihmisoikeuksiin ja ihmisoikeusloukkauksiin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Yksilö yhteiskunnassa - Oikeudenmukainen yhteiskunta - Viestinnän etiikka - Rasismi - Ajankohtaiset aiheet mediassa 	<p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maailmankuvan avartaminen, eri katsomusten arvostaminen - Globaalin maailman monimuotoisuuden ymmärtäminen - Ihmisoikeuksien kunnioitus <p>Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Omien oikeuksien ja ihmisarvon tunteminen - Suvaitsevaisuus <p>Työelämätaidot ja yrittäjäyys (L6)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Käytöstapojen ja yhteistyötaitojen merkityksen huomaaminen - Omien ihmisoikeuksien tiedostaminen - Vahvistetaan kykyä toimia globaalissa työelämässä

			Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) - Pohditaan omien valintojen ja toiminnan seurauksia oman ja lähiympäristön kannalta
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä- ja yhteisöllisiä perusteita	S1 - Perehdytään oman ja yhteisön arkitilanteiden katsomuksellisiin eroihin. S2 - Pohditaan arvoja. - Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin. S3 - Perehdytään vastuulliseen toimintaan yhteisön ja yksilön kautta. - Ymmärretään oman elämän, ihmisarvon ja arjen valintojen merkitys.	- Läheiset ihmissuhteet - Perhesuhteet - Koulu ja koulukaverit - Oikeudenmukainen yhteiskunta - Lääketieteen etiikka - Eläintenoikeudet - Viestinnän etiikka - Maailman ympäristökysymykset	Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) - Havaitaan omien ja muiden eettisten valintojen vaikutus arjessa ja läheisissä ihmissuhteissa - Pohditaan valintojen vaikutusta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan kannalta - Vahvistetaan kykyä toimia vastuullisena kansalaisena Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) - Lisätään kykyä toimia globaalissa maailmassa - Ymmärretään erilaisia ratkaisuja ja yhteiskunnallisia eettisiä sääntöjä Monilukutaito (L4) - Eri lähdeaineiden käyttö - Medialukutaito - Kriittinen lukutaito
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1 - Ymmärretään globaalimaailma haastavan perinteisen kulttuurin. - Perehdytään kulttuurin ilmenemiseen mediassa ja taiteessa. S2 - Perehdytään sosiaalisen median merkitykseen. - Ymmärretään kulttuurinen moninaisuus rikkautena. S3 - Toimitaan vastuullisesti kestävän tulevaisuuden puolesta.	- Väestönkasvu ja sen mukanaan tuomat haasteet - Globaalin maailman ristiriidat ja niiden ratkaiseminen - Rikkaat ja köyhät - Teknologian kehitys ja sen mukanaan tuomat haasteet (tekoäly, robotit) - Rasismi ja sen ilmentymät - Nuorisokulttuuriin tutustuminen - Sosiaalisen median vaikutus nuoren arkeen	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) - Suvaitsevaisuus - Yksilön vaikutuksen hahmottaminen monikulttuurisessa yhteisössä ja globaalissa maailmassa - Viestintätaitojen vahvistaminen sosiaalisessa mediassa - Vahvistetaan kykyä toimia globaalissa maailmassa Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) - Tuetaan oppilaan oman ajattelutaidon kehittymistä - Vahvistetaan kykyä toimia monikulttuurisessa maailmassa Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) - Vahvistetaan omien valintojen pohdintaa - Omien näkemysten ilmaiseminen rakentavasti ja toiset huomioon ottaen
T8 ohjata oppilasta huomomaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä	S2 - Pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja	- Valintojen vapaus - Ihmisoikeudet - Elämänkaaren etiikka	Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) - Vahvistetaan tv-taitoja - Eri tietolähteiden sisällön kriittinen tarkastelu

<p>kehittämään eettistä ajatteluaan</p>	<p>ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä.</p> <p>S3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ymmärretään ihmisen ja luonnon välinen suhde. - Pohditaan vastuullista toimintaa kestävän tulevaisuuden hyväksi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Eläintenoikeudet - Ympäristökysymykset - Vastuullinen kuluttaminen - Kestävä kehitys - Teknologian kehitys - Ajankohtaiset teemat esim. sosiaalisessa mediassa 	<ul style="list-style-type: none"> - Tiedonhankinta taitojen vahvistaminen <p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Keskustelutaitojen kehittäminen ja oman mielipiteen esittäminen - Ratkaisukeskeisyys - Neuvottelu-, sovittelu- ja ristiriitojen käsittelytaitojen vahvistaminen
<p>T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti</p>	<p>S1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohditaan omien valintojen vaikutusta yhteiskunnassa. <p>S2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohditaan eettisten kysymysten yhteyttä hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen. <p>S3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohditaan toimintaa kestävän tulevaisuuden hyväksi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Hyvinvointi ja vastuu omasta toiminnasta - Kestävä elämäntapa, vastuu toisista sekä luonnosta - Yhteiskunnan pelisääntöjen noudattaminen (esim. oikea ja väärä) - Vastuullinen kuluttaminen globaalissa maailmassa (esim. reilu kauppa) - Vastuullinen toiminta sosiaalisessa mediassa 	<p>Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tvt-taitojen kehittäminen - Vastuullinen nettikäyttäytyminen, kiusaamisen vastustaminen sosiaalisessa mediassa <p>Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Omien kokemusten kautta oppiminen - Vahvistetaan kykyä toimia globaalissa maailmassa ja monimuotoisessa työelämässä - Vahvistetaan kykyä toimia globaalissa taloudessa vastuullisesti <p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oman kokemusmaailman vahvistaminen - Vahvistetaan kykyä vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen sosiaalisessa mediassa, lähiympäristössä sekä koulussa - Oppilaskuntatyöskentely
<p>T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta</p>	<p>S2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohditaan hyvän elämän arvoja sekä yleisinhimillisiä arvoja. <p>S3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Perehdytään ihmisarvoon sekä yhdenvertaisuuteen yhteisössä. 	<ul style="list-style-type: none"> - Arvot (esim. oikeudenmukaisuus, totuus, tasa-arvo) - Ihmisoikeuksien synty, kehitys ja tulevaisuus - Pohditaan tulevaisuuden tekoälyn ja robottien tuomia haasteita ihmisoikeuksien kannalta 	<p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eettisen ajattelun kehittyminen, pohdintaa arvoista, hyvästä elämästä sekä hyveistä - Vahvistetaan kykyä toimia ihmisarvoa kunnioittaen <p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vahvistetaan ihmisarvoa kunnioittavaa käytöstä - Mahdollisesti koulun tuki- ja kummioppilastoiminta - Vahvistetaan kykyä ratkaista ristiriitatilanteita yhdenvertaisuutta korostaen

Elämäkatsomustietoa opetetaan usealle vuosiluokalle yhtäaikaaisesti. Tavoitteet ja sisällöt valitaan lukuvuosittain. Opetusta eriytetään vuosiluokakohtaisesti.

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7–9

”Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskusteluympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Oppilaat elävät globalisoituvassa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämäkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.” (OPS 2014, 413.)

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7–9

”Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.” (OPS 2014, 413.)

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona elämäkatsomustiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämäkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on elämäkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämäkatsomustiedon päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Elämäkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää ja korostetaan oppilaiden kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Elämäkatsomustiedossa tuetaan oppilaan itsenäisen ajattelun ja argumentaation kehitystä ja avointa pohdiskelua. Kehitys on koko yläkoulun kestävä jatkumo, mikä otetaan huomioon päätösarviointia annettaessa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	Oppilas oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas tunnistaa joitakin katsomuksellisia käsitteitä (kuten elämäntutkimus, uskonto, uskonnottomuus).	Oppilas osaa kuvata maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäntutkimuksen käsitteet.	Oppilas ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäntutkimuksen käsitteet, tunnistaa niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.	Oppilas tunnistaa, ymmärtää ja osaa soveltaa katsomuksellisia käsitteitä omassa katsomuksellisessa ajattelussaan ja tuotoksissaan.
T2 rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1	Oppilas rakentaa yleissivistystä erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja Unescon maailmanperintöohjelmasta.	Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (kuten pukeutuminen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeino, toimeentulo, teknologia) ja yhden Unescon maailmanperintökohteen.	Oppilas osaa kuvata kahta eri kulttuuria tai katsomusta sekä tunnistaa näiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kertoa joistain Unescon maailmanperintöohjelman piirteistä ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.	Oppilas ymmärtää kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta sekä osaa suhteuttaa omaa kulttuurista ja katsomuksellista asemaansa maailman kulttuureissa ja perinnössä. Oppilas osaa kuvailla Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä useimmat kotimaiset ja joitain ulkomaisia maail-

							manperintökoh- teita.
T3 ohjata oppi- lasta tuntemaan erilaisia uskonnot- tomia ja uskonnol- lisiä katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tut- kimuksen roolia katsomusten arvi- oinnissa	S1	Oppilas oppii tuntemaan erilai- sia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tut- kimuksen roolia katsomusten arvi- oinnissa.	Erilaisten katso- musten tuntemi- nen ja vertailu	Oppilas osaa ni- metä vähintään kaksi erilaista katsomusta (kuten kristinusko, marxismi ja vega- nismi).	Oppilas osaa ni- metä seemiläisen monoteismin ja sekulaarin huma- nismien keskeisiä piirteitä. Oppilas tietää, että katsomuksellisia kysymyksiä voi lähestyä tieteel- lisesti.	Oppilas osaa ni- metä keskeisten maailmankatso- musten ja kult- tuurien tärkeim- piä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemi- läisen monoteis- min ja sekulaarin humanismien his- toriallisia, kult- tuurisia ja yhteis- kunnallisia vaiheita. Oppilas osaa ker- toa, miten katso- muksia voi tar- kastella tutkivasti ja tieteellisesti.	Oppilas ymmär- tää keskeisten maail- mankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemi- läisen monoteis- min ja sekulaarin humanismien his- toriallisia, kult- tuurisia ja yhteis- kunnallisia vaiheita. Oppilas osaa se- littää, miten kat- somuksia voi tar- kastella tutkivasti ja tieteellisesti.
T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskon- nollisen ajattelun ja uskontokritiikin pe- rusteita	S1, S3	Oppilas oppii tutki- maan ja pohtimaan uskonnollisen ajat- telun ja uskontokri- tiikin perusteita.	Uskonnollisen ajat- telun ja uskontokri- tiikin tunteminen	Oppilas osaa ohja- tusti hankkia infor- maatiota uskon- noista ja uskonto- kritiikistä.	Oppilas tunnistaa, mitä uskonnollinen ajattelu on, ja tie- tää, mitä uskonto- kritiikki tarkoittaa, sekä osaa osittain it- senäisesti hakea in- formaatiota asiasta.	Oppilas osaa selit- tää uskonnollisen ajattelun luon- netta ja antaa esi- merkkejä uskonto- kritiikin pääpiir- teistä sekä hakea informaatiota asi- asta.	Oppilas osaa eri- tellä uskonnollisen ajattelun luon- netta, ymmärtää uskontokritiikin pääpiirteitä sekä osaa itsenäisesti hakea tietoa asi- asta.
T5 ohjata oppi- lasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomus-	S1, S3	Oppilas oppii ym- märtämään kat- somusvapauden ihmisoikeutena sekä perehtyy	Katsomusvapau- den merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa an- taa esimerkin katsomusvapau- desta.	Oppilas tunnistaa katsomusvapau- den ihmisoikeu- tena.	Oppilas osaa an- taa esimerkkejä katsomusvapau- desta ihmisoie- keutena, joistakin	Oppilas selittää katsomusvapau- den ihmisoikeu- tena ja joitakin katsomusvapau-

vapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja		katsomusvapauden turvaamisen kansallisiin ja kansainvälisiin keinoihin			Oppilas osaa nimetä vähintään yhden keinon, jolla katsomusvapautta turvataan.	katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.	den turvaamisen keinoista sekä osaa eritellä niiden puutteita erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	Oppilas oppii hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja ohjatusti nimetä jonkin siihen liittyvän perusteen (kuten se, ettei ihminen käytä lentokonetta eettisistä syistä).	Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja osaa nimetä jonkin siihen liittyvän yksilöllisen ja yhteisöllisen perusteen.	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.	Oppilas osaa eritellä ja arvioida erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita ja osaa verrata omia katsomuksellisia ratkaisujaan niihin.
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	Oppilas oppii hyväksymään ja ymmärtämään maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun.	Monikulttuurisuuden ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkin maailman moninaisuudesta sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Oppilas osaa kuvata maailman monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Oppilas ymmärtää maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.	Oppilas ymmärtää ja osaa perustella maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	Oppilas oppii tunnistamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan.	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas tunnistaa joistain teoista eettisen ulottuvuuden, kuten onko teko oikein, väärin vai ei kumpaakaan.	Oppilas osaa tunnistaa eettisiä käsitteitä (kuten arvo, velvollisuus, oikeus, vapaus, vastuu, tasa-arvo ja reiluus). Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään.	Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä. Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään johdonmukaisesti.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa niitä perustellusti omassa ajattelussaan.

<p>T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojen vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii pohtimaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti.</p>	<p>Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa jonkin kestäväan tulevaisuuden edellytyksen.</p> <p>Oppilas osaa kertoa, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä kestäväan tulevaisuuden edellytyksistä.</p> <p>Oppilas ymmärtää, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti (kuten kierrätyksen, kulusvalintojen sekä harrastuneisuuden kautta).</p>	<p>Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestäväan tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä ja tarkastella kestäväan elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle.</p> <p>Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestäväan tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä sekä kuvailla ja arvioida keinoja vaikuttaa tulevaisuuden ongelmiin paikallisesti ja globaalisti.</p>
---	-------------------	--	--	---	---	---	--